

บทที่ 2

ลักษณะทั่วไปและบทบาทของนายหน้าประกันภัย

1. ลักษณะทั่วไปของนายหน้าประกันภัย

1.1 ความหมายของนายหน้าประกันภัยเปรียบเทียบกับความหมายนายหน้าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

1.1.1 ความหมายของนายหน้าประกันภัยในต่างประเทศ

ในต่างประเทศถือว่านายหน้าประกันภัยเป็นคนกลางประกันภัยประเภทหนึ่ง ซึ่งตามข้อ 24 แห่ง Insurance Core Principle (ICP) หรือมาตรการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย¹ ให้ความหมายของคนกลางประกันภัยไว้ว่า “คนกลางประกันภัย (Intermediaries) หมายถึง บุคคลที่ดำเนินการให้คู่สัญญาประกันภัยตกลงทำสัญญาประกันภัยกัน ซึ่งคนกลางประกันภัย ได้แก่บุคคลดังต่อไปนี้

ตัวแทนประกันภัย หมายถึง บุคคลผู้ที่ได้รับอำนาจให้กระทำการแทนผู้รับประกันภัย ในการเจรจาต่อรองหรือชักชวนให้ผู้เอาประกันภัยเข้าทำสัญญากับผู้รับประกันภัยที่มอบอำนาจให้ ตนทำการแทน โดยตัวแทนประกันภัยอาจเป็นลูกจ้างของผู้รับประกันภัยหรือบุคคลภายนอกก็ได้

นายหน้าประกันภัย หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่ติดต่อให้ผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยให้มาพบกันและตกลงทำสัญญาประกันภัยกันเท่านั้น

Insurance Producer หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่หาธุรกิจประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันภัย หรือ นายหน้าผู้ซึ่งไม่ใช่สมาชิกของสถาบันลอยด์ แต่เป็นผู้รับข้อเสนอขอเอาประกันภัย และนำข้อเสนออันนั้นมาให้แก่นายหน้าของสถาบันลอยด์ เพื่อดำเนินการเอาประกันภัยกับสถาบันลอยด์ต่อไป

---

¹ Insurance Core Principle (ICP) หรือมาตรการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย เป็น มาตรการที่กำหนดโดยสมาคมผู้ควบคุมธุรกิจประกันภัยนานาชาติโดยมีทั้งหมด 28 ข้อ ซึ่ง หน่วยงานที่กำกับดูแลธุรกิจประกันภัยทั่วโลกถือเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อใช้กำหนดเป็นแนวทางกำกับ ดูแลและแก้ไขวิธีการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยของตน.

Adjuster หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งกระทำการเพื่อผู้รับประกันภัยหรือผู้เอาประกันภัยในการตกลงเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทน หรือความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย ผู้เจรจาตกลงอาจเป็นพนักงานของผู้รับประกันภัยหรือเป็นผู้ประกอบการโดยอิสระ และผู้รับประกันภัยว่าจ้างให้เจรจาตกลงความเสียหายเฉพาะราย หรือเป็นหน่วยงานเฉพาะในการเจรจาตกลงความเสียหายที่ผู้รับประกันภัยว่าจ้าง

โดยคนกลางประกันภัยดังกล่าวข้างต้น ต้องมีการขึ้นทะเบียนหรือได้รับใบอนุญาตในการประกอบธุรกิจ และยังคงเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทั่วไป ด้านธุรกิจประกันภัย และด้านวิชาชีพของตน²

ส่วนความหมายของนายหน้าประกันภัยตามพจนานุกรมประกันภัยนั้น “นายหน้าประกันภัย หมายถึง ผู้ที่กระทำการในนามของผู้เอาประกันภัยไม่ใช่ในฐานะบริษัทผู้รับประกันภัย ดังนั้น นายหน้าประกันภัยจึงไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนแก่ผู้รับประกันภัย เนื่องจากนายหน้าประกันภัยมีหน้าที่ในการหาบริษัทรับประกันภัยที่อยู่ในตลาดธุรกิจประกันภัยที่มั่นคงเพื่อที่จะได้กรรมธรรม์ประกันภัยที่คุ้มครองอย่างครอบคลุมและได้ค่าเบี้ยประกันภัยในราคาที่ดีที่สุดตามความต้องการของผู้เอาประกันภัย โดยที่นายหน้าประกันภัยจะไม่ถูกบังคับให้ทำธุรกิจกับบริษัทรับประกันภัยใดบริษัทหนึ่ง³

ความหมายนายหน้าประกันภัยตามกฎหมาย New York Insurance Law (McKinney's Insurance Law) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้กำกับดูแลนายหน้าประกันภัยของมลรัฐนิวยอร์ก มาตรา 375 แห่ง New York Insurance Law ได้ให้คำนิยามของนายหน้าประกันภัยไว้ว่า “นายหน้าประกันภัย หมายถึง บุคคล องค์กร สมาคมหรือบริษัทผู้ซึ่งดำเนินการหรือให้การช่วยเหลือในการเชิญชวน เจรจาต่อรองหรือจัดหาประกันภัยใด ๆ โดยเป็นผู้กระทำการแทนผู้เอาประกันภัยเพื่อแลกกับค่าชดเชย หรือค่าดำเนินการหรือประโยชน์อื่นใด แต่บุคคลดังกล่าวจะไม่นับรวมถึงลูกจ้างของผู้เอาประกันภัย หรือของบริษัทในเครือ(บริษัทลูก)ของบริษัทผู้เอาประกันภัยที่

---

² โดยหากคนกลางประกันภัยเป็นผู้ที่รับเงินแทนผู้รับประกันภัย คนกลางประกันภัยยังต้องทำการป้องกันดูแลรักษาเงินนั้นอย่างเพียงพอด้วย (Sufficient Saveguards) และคนกลางประกันภัยยังต้องเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลแก่ลูกค้าในส่วนที่เกี่ยวข้องกับฐานะของตน และในเรื่องการเข้าทำสัญญาแทนบริษัทผู้รับประกันภัย และต้องมีหน่วยงานที่จะกำกับดูแลคนกลางประกันภัย ซึ่งหน่วยงานนี้ต้องมีอำนาจในการกำกับดูแลคนกลางประกันภัยที่ไม่ได้รับใบอนุญาตด้วย

³ Dictionary of Insurance Terms, < <http://www.allbusiness.com/glossaries/insurance/4941807-1.html>>, 2 4 July 2009.

ได้รับเงินเดือนประจำโดยมีหน้าที่ในการเจรจาต่อรองหรือจัดหาประกันภัยหรือให้บริการอื่นใดแทน นายจ้างในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาประกันภัยหรือความเสี่ยงของนายจ้างโดยไม่ได้รับค่า ค่าเนิกร หรือประโยชน์อื่นใด และยังไม่รวมถึงบุคคลที่เป็นลูกจ้างของนายหน้าประกันภัย ซึ่งที่ ได้รับเงินเดือนประจำโดยมีหน้าที่ในการดำเนินการด้านการบัญชีหรือด้านการบริหารจัดการใน สำนักงานของนายหน้าประกันภัย” โดยกฎหมายดังกล่าวยังได้ให้คำนิยามถึง นายหน้าประกันภัย ที่ได้รับอนุญาต หมายถึง นายหน้าประกันภัยผู้ซึ่งเป็นผู้ได้รับอนุญาต หรือผู้ได้รับอนุญาตช่วง ซึ่งมี ชื่อชัดเจนอยู่ในใบอนุญาต

นอกจากนี้กฎหมายของมลรัฐนิวยอร์ก ยังได้มีการรวมตัวแทนประกันภัยและนาย ประกันภัยโดยใช้ชื่อเรียกว่า “Producer” แต่ Producer จะเป็นผู้ที่ทำการแทนผู้รับประกันภัยใน การชักชวนให้ผู้เอาประกันภัยเข้าทำสัญญากับผู้รับประกันภัยที่มอบอำนาจให้ตนทำการแทน ดังนั้นในส่วนของนายหน้าประกันภัยที่ถูกรวมอยู่ใน Producer นี้จะเป็นนายหน้าประกันภัยที่ทำ การแทนผู้รับประกันภัยซึ่งจะมีลักษณะเหมือนกับตัวแทนประกันภัย ซึ่งในปัจจุบันรัฐนิวยอร์ก ได้มี การออกหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำกับดูแล Producer โดยเป็นการออกกฎหมายแม่แบบในการ กำกับดูแล Producer นี้ขึ้น ได้แก่ “Producer Licensing Model Act (new york)”⁴ แต่อย่างไรก็ ตาม producer ยังคงต้องปฏิบัติตามกฎหมายประกันภัยรัฐนิวยอร์ก (New York Insurance Law) ที่ใช้ในการกำกับดูแลกับตัวแทนประกันภัยและนายหน้าประกันภัยด้วย

จากคำนิยามของต่างประเทศข้างต้นพอที่จะสรุปได้ว่า นายหน้าประกันภัย คือ ผู้ที่ ดำเนินการในฐานะตัวกลางระหว่างผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัย โดยมีหน้าที่เชิญชวนหรือ จัดให้มีการประกันภัยต่อสาธารณะ ซึ่งไม่ได้รับการจ้างวานจากบริษัทผู้รับประกันภัยใดเป็นพิเศษ แต่จะดำเนินการจัดหาตามความต้องการของผู้เอาประกันภัย ไม่ว่าจะเป็นการประกันภัยกับบริษัท ที่ผู้เอาประกันภัยเป็นผู้เลือก หรือหากไม่มีการเลือกดังกล่าว นายหน้าประกันภัยนั้นก็จะเป็นผู้เลือก บริษัทผู้รับประกันภัยให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เอาประกันภัยด้วยตนเอง โดยที่นายหน้า ประกันภัยนั้นมิได้มีส่วนร่วมในการเข้าทำสัญญา และไม่มีอำนาจในการรับเงินตามสัญญาด้วย เว้นแต่จะได้รับมอบอำนาจจากผู้รับประกันภัยก่อน ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่านายหน้านั้นเป็นเพียง คนกลางในการติดต่อระหว่างคู่สัญญาสองฝ่าย โดยที่มิได้มีความผูกพันเป็นคู่สัญญาแต่อย่างใด

⁴ <<http://www.ins.state.ny.us/licchngs.htm>>,5 June 2010.

1.1.2 ความหมายของนายหน้าประกันภัยในประเทศไทย

ความหมายของนายหน้าประกันภัยตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551⁵ และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551⁶ ต่างก็ได้ให้คำจำกัดความของ “นายหน้าประกันภัย” ไว้เหมือนกันว่า “นายหน้าประกันภัย หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ “ชี้ช่อง” กล่าวคือ การแนะนำหาช่องทางให้ผู้เอาประกันภัยเข้าทำสัญญากับผู้รับประกันภัยจนสำเร็จ หรือ “จัดการ” ให้นำบุคคลเข้าทำสัญญากับบริษัทผู้รับประกันภัย ด้วยวิธีการกระทำใด ๆ อันเหมาะสมและจำเป็นเพื่อให้การทำสัญญาประกันภัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี รวมถึงการเข้าเจรจาต่อรองเงื่อนไข หรือข้อคุ้มครองต่าง ๆ และการตกลงจำนวนค่าเบี้ยประกันภัยกับผู้รับประกันภัย”⁷

จากคำนิยามตามกฎหมายของไทยข้างต้นนี้สรุปได้ว่า นายหน้าประกันภัย เป็นผู้ชี้ช่องหรือจัดการให้ผู้เอาประกันภัยเข้าทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัย โดยต้องดำเนินการเป็นอิสระปราศจากการครอบงำจากผู้รับประกันภัย และต้องไม่สังกัดกับบริษัทรับประกันภัยทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ ต้องไม่ส่งงานหรือซื้อประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยของตนกับบริษัทรับประกันภัยบริษัทใดบริษัทหนึ่งโดยเฉพาะ และต้องให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เอาประกันภัย เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยสามารถตัดสินใจเลือกข้อเสนอความคุ้มครองที่เหมาะสมและเงื่อนไขของการประกันภัยที่เป็นประโยชน์กับผู้เอาประกันภัยในอัตราค่าเบี้ยประกันภัยที่ยุติธรรมได้⁸

ในส่วนของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัยฯ และพระราชบัญญัติประกันชีวิตฯ ได้มีการแบ่งประเภทคนกลางประกันภัยไว้ คือ นายหน้าประกันภัยและตัวแทน

⁵ ต่อไปนี้จะใช้คำว่า “พระราชบัญญัติประกันวินาศภัยฯ” แทน.

⁶ ต่อไปนี้จะใช้คำว่า “พระราชบัญญัติประกันชีวิตฯ” แทน.

⁷ สิทธิโชค ศรีเจริญ, “ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย,” เอกสารทางวิชาการ ชุดที่ 4 สมาคมประกันวินาศภัย ประจำปี 2528-2529, (กรุงเทพมหานคร : ประชุมทองการพิมพ์, 2529), น. 158.

⁸ “บทบาทของคนกลางประกันภัย,” วารสารการประกันภัย 1, ฉบับปฐมฤกษ์ (2551), น. 133.

ประกันภัย และยังได้กำหนดความหมายของนายหน้าประกันภัยไว้แตกต่างจากตัวแทนประกันภัย โดยความแตกต่างที่สำคัญระหว่างตัวแทนประกันภัยและนายหน้าประกันภัย มีดังนี้

1) นายหน้าประกันภัย หมายความว่า ผู้ซึ่งชี้ช่องหรือจัดการให้บุคคลเข้าทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทประกันภัย โดยกระทำการเพื่อบำเหน็จ แต่ตัวแทนประกันภัยนั้น หมายถึง ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ทำการชักชวนให้บุคคลเข้าทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทประกันภัยที่ตนสังกัด เป็นตัวแทนของบริษัทประกันภัยรายนั้นเท่านั้น

2) นายหน้าประกันภัยนั้นไม่ต้องระบุว่าตนเป็นนายหน้าประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันภัยรายใด แต่ตัวแทนประกันภัยนั้นต้องมีการระบุว่าตนเป็นตัวแทนประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันภัยรายใด ซึ่งตัวแทนประกันภัยนั้นอาจเป็นตัวแทนให้กับผู้รับประกันภัยได้หลายราย แต่อย่างไรก็ตาม ต้องได้รับหนังสือยินยอมจากบริษัทผู้รับประกันภัยที่ตนเป็นตัวแทนประกันภัยอยู่ก่อนแล้ว พร้อมหนังสือแสดงความต้องการของบริษัทรับประกันภัยใหม่ที่มีข้อความว่าบริษัทรับประกันภัยใหม่นั้นทราบว่าตัวแทนประกันภัยนั้นเป็นตัวแทนประกันภัยของบริษัทรับประกันภัยใดอยู่ก่อนแล้ว⁹

3) จากข้อ 2) แสดงให้เห็นว่าการที่บุคคลจะเป็นตัวแทนประกันภัยต้องได้รับการแต่งตั้งจากบริษัทรับประกันภัยที่ตัวแทนประกันภัยรายนั้นเป็นตัวแทนของบริษัทประกันภัยนั้นก่อน แต่ในส่วนของนายหน้าประกันภัย บุคคลหรือนิติบุคคลรายใดจะเป็นนายหน้าประกันภัยไม่จำเป็นต้องได้รับการแต่งตั้งจากบริษัทรับประกันภัยเหมือนเช่นตัวแทนประกันภัยแต่อย่างใด

4) นายหน้าประกันภัยอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้¹⁰ แต่ตัวแทนประกันภัยนั้นต้องเป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น

5) นายหน้าประกันภัยจะต้องไม่เป็นกรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน หรือลูกจ้างในบริษัทใด¹¹ หากฝ่าฝืนใบอนุญาตให้เป็นนายหน้าประกันภัยของผู้นั้นจะสิ้นสุดลง¹² ต่างจากตัวแทนประกันภัยที่สามารถมีสิทธิที่จะดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในบริษัทประกันภัยหรือบริษัทอื่น ๆ ได้

⁹ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 65 วรรค 3 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 70 วรรค 3 .

¹⁰ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 67 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 72.

¹¹ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 67 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 72.

6) นายหน้าประกันภัยมีสิทธิที่จะรับเบี้ยประกันภัยแทนบริษัทผู้รับประกันภัยได้แต่ต้องได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัทผู้รับประกันภัย¹³ แต่สำหรับตัวแทนประกันภัยนั้นสามารถรับเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันภัยแทนบริษัทผู้รับประกันภัยได้โดยไม่ต้องอาศัยหนังสือยินยอมจากบริษัทผู้รับประกันภัย

7) นายหน้าประกันภัยไม่สามารถทำสัญญาประกันภัยกับผู้เอาประกันภัยในนามของบริษัทผู้รับประกันภัยได้ แต่ตัวแทนประกันภัยมีสิทธิทำสัญญาประกันภัยในนามบริษัทผู้รับประกันภัยได้เมื่อได้รับหนังสือมอบอำนาจจากบริษัทผู้รับประกันภัยที่ตนสังกัดอยู่¹⁴

8) นายหน้าประกันภัยจะต้องมีสำนักงานตามที่ระบุไว้ในคำขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยและจะต้องจัดทำสมุดทะเบียน สมุดบัญชี และเอกสารเกี่ยวกับธุรกิจของนายหน้าประกันภัยตามแบบและรายการที่นายทะเบียนกำหนด¹⁵ แต่ตัวแทนประกันภัยไม่จำเป็นต้องมีสำนักงาน และไม่ต้องจัดทำสมุดทะเบียน และสมุดบัญชีเกี่ยวกับธุรกิจของตัวเองประกันภัย

จากข้อแตกต่างข้างต้นจะเห็นได้ว่านายหน้าประกันภัยและตัวแทนประกันภัยนั้นมีความแตกต่างกันในด้านสิทธิและหน้าที่บางประการ แต่โดยหลักแล้ว จะเห็นว่าตัวแทนประกันภัยนั้นเป็นบุคคลที่ต้องทำการเป็นตัวแทนของบริษัทผู้รับประกันภัย แต่ในส่วนของนายหน้าประกันภัยนั้นไม่ใช่ตัวแทนของผู้รับประกันภัยโดยตรง แต่เป็นผู้ที่ทำการชี้ช่องหรือจัดการให้ผู้เอาประกันภัยเข้าทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัย โดยงานของนายหน้าประกันภัยจะต้องมีลักษณะที่เป็นอิสระ ไม่ถูกควบคุมหรือจัดการงานจากบริษัทผู้รับประกันภัยได้

¹² พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 73 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 78.

¹³ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 66 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 71.

¹⁴ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 66 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 71.

¹⁵ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 69-71 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 74-76.

แต่ในปัจจุบันได้มีนายหน้าประกันภัยหลายรายทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้รับประกันภัยมากกว่าที่จะหน้าที่เป็นผู้ชี้ช่องหรือจัดการให้ผู้เอาประกันภัยเข้าทำสัญญาประกันภัย โดยทำหน้าที่ค้ำประกันถึงผลประโยชน์ของผู้เอาประกันภัยเป็นหลัก โดยเฉพาะนายหน้าประกันภัยประเภทนิติบุคคลที่โดยส่วนใหญ่จะมีการจัดตั้งบริษัทนายหน้าประกันภัยขึ้นโดยบริษัทผู้รับประกันภัย กล่าวคือ นายหน้าประกันภัยนั้นจะทำหน้าที่ชี้ช่องและจัดการให้ผู้เอาประกันภัยทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัยเพียงบริษัทเดียว คือบริษัทที่ตนเองสังกัดอยู่เท่านั้น เช่น ธนาคารพาณิชย์บางแห่งที่จะเสนอขายประกันภัยเฉพาะบริษัทในเครือของตนหรือบริษัทที่เป็นพันธมิตรตนเท่านั้น ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการดำเนินธุรกิจนายหน้าประกันภัยดังกล่าว ถือว่าเป็นการดำเนินธุรกิจที่ขัดต่อหลักการประกอบธุรกิจของนายหน้าประกันภัยที่แท้จริงที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นอิสระไม่สังกัดบริษัทใดบริษัทหนึ่ง และเป็นปัญหาต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันและมีมากขึ้น เนื่องจากธนาคารพาณิชย์สามารถประกอบธุรกิจนายหน้าประกันภัยได้ และการประกอบธุรกิจนายหน้าประกันภัยของธนาคารพาณิชย์ในปัจจุบันมีการเจริญเติบโตมากขึ้น แต่ลักษณะวิธีการชี้ช่องหรือจัดการให้ลูกค้าธนาคารเข้าทำสัญญาประกันภัยของธนาคารพาณิชย์นั้น จะเป็นการชี้ช่องให้ลูกค้าเข้าทำสัญญาประกันภัยเพียงแค่สัญญาประกันภัยของบริษัทประกันภัยซึ่งเป็นบริษัทในเครือของตนเท่านั้น จึงอาจทำให้ประชาชนเข้าใจผิดในสถานะหรือบทบาทของธนาคารพาณิชย์ที่ดำเนินธุรกิจในฐานะนายหน้าประกันภัยได้

1.1.3 นายหน้าประกันภัยเปรียบเทียบกับนายหน้าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

แม้ว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 16 นายหน้า จะไม่ได้ให้คำนิยามของคำว่า นายหน้า เอาไว้ แต่เมื่อพิจารณาจาก มาตรา 845¹⁶

¹⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 845 “บุคคลผู้ใดตกลงจะให้คำบำเหน็จแก่นายหน้าเพื่อที่ชี้ช่องให้ได้เข้าทำสัญญาก็ดี จัดการให้ได้ทำสัญญากันก็ดี ท่านว่าบุคคลผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบใช้คำบำเหน็จก็ต่อเมื่อสัญญานั้นได้ทำกันสำเร็จเนื่องแต่ผลแห่งการที่นายหน้าได้ชี้ช่องหรือจัดการนั้น ถ้าสัญญาที่ได้ทำกันไว้นั้นมีเงื่อนไขเป็นเงื่อนไขบังคับก่อนไซ้ ท่านว่าจะเรียกจ่ายคำบำเหน็จค่านายหน้ายังหาได้ไม่จนกว่าเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว

นายหน้ามีสิทธิจะได้รับชดได้ค่าใช้จ่ายที่ได้เสียไปก็ต่อเมื่อได้ตกลงกันไว้เช่นนั้น ความข้อนี้ท่านให้ใช้บังคับแม้ถึงว่าสัญญาจะมีได้ทำกันสำเร็จ”

พอที่จะสรุปความหมายของนายหน้าได้ดังนี้ นายหน้า หมายถึง บุคคลที่ตกลงจะทำการซื้อหรือจัดให้บุคคลอีกคนหนึ่งได้เข้าทำสัญญา โดยจะได้ค่าบำเหน็จเป็นการตอบแทนเมื่อทำสัญญานั้นสำเร็จ และการที่นายหน้าทำไปนี้ไม่ได้เป็นการเข้าทำสัญญาแทนบุคคลฝ่ายใด และไม่ใช้ทำการแทนผู้อื่นในนามของตนเอง โดยสัญญาที่นายหน้าทำการซื้อหรือจัดการให้มีการทำสัญญานั้นจะเป็นสัญญาอะไรก็ได้ และนายหน้านี้มีสิทธิที่จะได้รับค่าบำเหน็จเป็นการตอบแทนจากการซื้อหรือจัดการให้มีการเข้าทำสัญญาขึ้น

ดังนั้นนายหน้าประกันภัยจึงเป็นนายหน้าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยพิจารณาได้จากลักษณะการทำงานที่เป็นผู้ที่ซื้อหรือให้บุคคลเข้าทำสัญญากัน โดยเป็นกระทำในฐานะคนกลางไม่ได้กระทำการแทนบุคคลฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทำให้สามารถนำหลักการทั่วไปของนายหน้าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับได้ กล่าวคือ

1) เรื่องการเกิดของสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดของนายหน้าประกันภัยนี้ไม่ได้เกิดจากการที่นายหน้าประกันภัยนั้นได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยจากนายทะเบียนแต่อย่างใด แต่เกิดจากการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ดำเนินการให้นายหน้าเป็นผู้ซื้อหรือให้มีการทำสัญญาประกันภัยขึ้น และเมื่อผู้เอาประกันภัยได้ทำการแต่งตั้งหรือมอบหมายงานให้นายหน้าประกันภัยดำเนินการแล้ว นายหน้าประกันภัยจึงจะมีอำนาจกระทำการดังกล่าว แล้วจึงมีการเกิดสิทธิ หน้าที่และความรับผิดของนายหน้าประกันภัยตามมา

2) เรื่องออกค่าใช้จ่ายเพื่อทำให้มีการเข้าทำสัญญาสำเร็จ ค่าใช้จ่ายในส่วนนี้นายหน้าประกันภัยไม่สามารถเรียกร้องให้ตัวการ(บุคคลที่แต่งตั้งตน) ชดใช้ให้ได้ แต่หากมีข้อตกลงกันไว้ถึงในสวนค่าใช้จ่ายนี้แล้วบุคคลดังกล่าวก็ต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายที่นายหน้าประกันภัยเสียไป

3) เรื่องการรับชำระหนี้แทน นายหน้าประกันภัยไม่มีสิทธิที่จะรับชำระหนี้จากบุคคลภายนอกหรือไม่มีอำนาจรับเงินได้ แต่หากได้มีการตกลงมอบอำนาจให้นายหน้าประกันภัยมีอำนาจรับเงินแทนได้ นายหน้าประกันภัยก็สามารถมีสิทธิรับเงินหรือรับชำระหนี้แทนตัวการ(บุคคลที่แต่งตั้ง)ได้

แต่อย่างไรก็ตาม นายหน้าประกันภัยนั้นมึลักษณะการทำงานที่เป็นการเฉพาะ โดยนายหน้าประกันภัยนี้ต้องเป็นผู้ทำการซื้อหรือให้ผู้เอาประกันภัยเข้าทำสัญญาประกันภัย ซึ่งสัญญาประกันภัยนี้มีหลักการเงื่อนไขและข้อยกเว้นต่าง ๆ และมีศัพท์ที่เป็นการเฉพาะที่เข้าใจยาก ทำให้ผู้ที่ประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญในด้าน

ประกันภัยที่ดีพอ ดังนั้นจึงมีการกำหนดกฎหมายเพื่อใช้การกำกับดูแลเป็นการเฉพาะ นอกเหนือไปจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้

1) กฎหมายที่ใช้ในการควบคุม นายหน้าประกันภัยนั้นจะมีกฎหมายเข้าควบคุมเป็นการเฉพาะ ได้แก่ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย และพระราชบัญญัติประกันชีวิตฯ เนื่องจากในสัญญาประกันภัยนี้มีศัพท์เทคนิคมากทำให้ต้องมีการตีความกรรมธรรม์ประกันภัยต่าง ๆ มากมาย จึงต้องมีการออกกฎหมายเฉพาะขึ้นมากำกับดูแลนายหน้าประกันภัยดังกล่าว เพื่อที่จะทำให้นายหน้าประกันภัยที่มีคุณภาพและมีความรู้ความสามารถอย่างเพียงพอในการเลือกความคุ้มครองให้แก่ผู้เอาประกันภัย

2) คุณสมบัติของนายหน้าประกันภัย มีการกำหนดไว้โดยเฉพาะเจาะจงว่านายหน้าประกันภัยต้องเป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะ และต้องไม่เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ และต้องเป็นผู้ที่ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่กระทำโดยทุจริต การที่มีการกำหนดในเรื่องความสุจริตของนายหน้าประกันภัยเป็นการเฉพาะเนื่องจากว่าสัญญาประกันภัยนั้นต้องการความสุจริตอย่างยิ่งของคู่สัญญา ดังนั้นเมื่อนายหน้าประกันภัยเป็นคนกลางของคู่สัญญาทั้งสอง นายหน้าประกันภัยจึงต้องมีความสุจริตเป็นสำคัญด้วย

นอกจากนี้ นายหน้าประกันภัยจะต้องมีความรู้ความสามารถ ความชำนาญ เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และยังต้องได้รับการศึกษาอบรมทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติเป็นอย่างดี เพื่อจะทำหน้าที่นายหน้าประกันภัย เนื่องจากสัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่ต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญจึงจะสามารถเข้าใจถึงหลักการประกันภัยนั้นได้ ทั้งในเรื่องการบริหารความเสี่ยงหรือหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

3) การสิ้นสุดหน้าที่ของนายหน้าประกันภัย ไม่ได้สิ้นสุดทันทีเมื่อผู้เอาประกันภัยทำสัญญาประกันภัยกับผู้รับประกันภัยแล้วเหมือนกับนายหน้าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากนายหน้าประกันภัยยังต้องมีหน้าที่ในการให้บริการแก่ผู้เอาประกันภัยภายหลังที่ทำสัญญาประกันภัยกันแล้ว ต่อไปตลอดจนระยะเวลาที่สัญญาประกันภัยนั้นยังคงมีผลบังคับอยู่ และอาจต้องมีหน้าที่ดำเนินการต่ออายุกรรมธรรม์ประกันภัยภายหลังจากที่สัญญาประกันภัยเดิมสิ้นผลบังคับอีกด้วย

4) ความรับผิดชอบทางปกครอง เนื่องจากนายหน้าประกันภัยเป็นการดำเนินงานที่ต้องได้รับความคาดหวังจากผู้เอาประกันภัยสูงในการให้บริการของนายหน้าประกันภัย จึงต้องมีการกำหนดโทษทางปกครองขึ้นเพื่อใช้กำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของนายหน้าประกันภัย

1.2 ประเภทของนายหน้าประกันภัย

ในปัจจุบันธุรกิจนายหน้าประกันภัยมีรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่หลากหลายมากขึ้น จากเดิม ดั้งนั้นด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงศึกษานายหน้าประกันภัยที่มีอยู่ในปัจจุบัน และแบ่งประเภท นายหน้าประกันภัยโดยอาศัยหลักเกณฑ์ดังนี้

1. การแบ่งประเภทนายหน้าประกันภัยตามสัญญาประกันภัย

ในประเทศไทยได้มีการแบ่งประเภทนายหน้าประกันภัยออกเป็น 2 ประเภทตาม สัญญาประกันภัยดังนี้

1) ตามสัญญาประกันวินาศภัย ได้แก่ นายหน้าประกันวินาศภัย ซึ่งทำหน้าที่ในการชี้ช่องหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญาประกันวินาศภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัยโดยหวังบำเหน็จ เนื่องจากการกระทำนั้น

2) ตามสัญญาประกันชีวิต ได้แก่ นายหน้าประกันชีวิต ซึ่งทำหน้าที่ชี้ช่องหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัทผู้รับประกันภัยโดยหวังบำเหน็จจากการกระทำนั้น

2. การแบ่งประเภทนายหน้าประกันภัยตามสถานะของนายหน้าประกันภัย แบ่งเป็น

1) นายหน้าประกันภัยประเภทบุคคลธรรมดา คือ นายหน้าประกันภัยที่เป็นบุคคลธรรมดาซึ่งต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่พระราชบัญญัติประกันวินาศภัยฯ และพระราชบัญญัติประกันชีวิตฯ กำหนด ซึ่งโดยส่วนใหญ่่นายหน้าประกันภัยที่เป็นบุคคลธรรมดาเหล่านี้มักจะปฏิบัติหน้าที่อยู่ในบริษัทนายหน้าประกันภัยที่เป็นนิติบุคคล

2) นายหน้าประกันภัยประเภทนิติบุคคล คือ นายหน้าประกันภัยที่ดำเนินธุรกิจในรูปแบบของบริษัท ซึ่งนายหน้าประกันภัยประเภทนิติบุคคลนี้ถือได้ว่ามีบุคลากรที่สามารถดูแลผู้เอาประกันภัยได้มากกว่านายหน้าประกันภัยบุคคลธรรมดา เนื่องจากนายหน้าประกันภัยบุคคลธรรมดานั้นทำงานเพียงคนเดียว ส่วนนายหน้าประกันภัยนิติบุคคลนั้น ถือได้ว่าเป็นบุคคลสมมติที่กฎหมายตั้งขึ้น ดังนั้น การกระทำต่าง ๆ ในการชี้ช่องหรือจัดการเกี่ยวกับสัญญาประกันภัยของนายหน้าประกันภัยนิติบุคคลนั้นต้องดำเนินการผ่านพนักงานหรือลูกจ้างที่มีใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัย และก่อนที่บริษัทนายหน้าประกันภัยจะได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประเภทนิติบุคคลได้นั้น บริษัทนายหน้าประกันภัยจะต้องมีผู้ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันภัยประเภทบุคคลธรรมดาเข้าร่วมงานในบริษัทนายหน้าประกันภัยแห่งนั้นไม่น้อยกว่า 5 คน มิฉะนั้นนายทะเบียนจะไม่ออกใบอนุญาตนายหน้าประกันภัยประเภทนิติบุคคลให้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้บริษัทนายหน้าประกันภัยต่าง ๆ มีประสิทธิภาพและความสามารถในระดับที่แตกต่างกัน

ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารและนายหน้าประกันภัยที่เป็นบุคคลธรรมดาที่ได้เข้าร่วมงานในบริษัทนายหน้าประกันภัยนั้น ๆ¹⁷

3. การแบ่งประเภทนายหน้าประกันภัยตามความสัมพันธ์ของบริษัทนายหน้าประกันภัยกับบุคคลผู้ก่อตั้งบริษัทนายหน้าประกันภัย แบ่งได้เป็น¹⁸

1) ความสัมพันธ์ระหว่างนายหน้าประกันภัยกับบริษัทที่ไม่ได้ประกอบธุรกิจประกันภัย ได้แก่ นายหน้าประกันภัยในอาณัติ(Captive Broker) กล่าวคือ เป็นบริษัทนายหน้าประกันภัยที่จัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มธุรกิจที่ไม่ได้ประกอบธุรกิจประกันภัยโดยตรง เพื่อทำหน้าที่จัดการเกี่ยวกับการทำประกันภัยทรัพย์สินของกลุ่มธุรกิจในเครือ และสร้างอำนาจต่อรองกับบริษัทประกันภัยให้ลดเบี้ยประกันภัยในรูปของการจ่ายค่าบำเหน็จในอัตราที่สูงกว่าอัตราที่นายทะเบียนกำหนด ซึ่งการกระทำในลักษณะนี้จะทำให้ส่งผลกระทบต่อรายได้และการบริหารค่าใช้จ่ายของบริษัทประกันภัยได้ และอาจส่งผลไปถึงฐานะความมั่นคงของบริษัทรับประกันภัยได้ในที่สุด

2) ความสัมพันธ์ระหว่างนายหน้าประกันภัยกับบริษัทรับประกันภัย ได้แก่ Inhouse Broker หรือบริษัทนายหน้าประกันภัยที่บริษัทประกันภัยจัดตั้งขึ้น กล่าวคือ บริษัทนายหน้าที่ตั้งขึ้นตามรูปแบบนี้จะทำหน้าที่เป็นฝ่ายตลาดในการจัดส่งงานให้กับบริษัทผู้รับประกันภัยที่เป็นเจ้าของ โดยเฉพาะ และกระทำโดยมุ่งหวังผลประโยชน์ในการถ่ายเทเงินในรูปของค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพื่อจุดประสงค์ในการลดรายจ่ายด้านภาษี และในรูปของเบี้ยประกันภัยค้างรับ เพื่อนำเงินไปใช้หาผลประโยชน์ก่อนนำส่งเป็นรายได้ของบริษัท ซึ่งจากการกระทำดังกล่าวอาจทำให้เกิดการขาดสภาพคล่องในการดำเนินธุรกิจนายหน้าประกันภัยได้ ซึ่งในปัจจุบันธนาคารพาณิชย์บางแห่งได้ดำเนินธุรกิจนายหน้าในรูปแบบลักษณะ Inhouse Broker นี้ เนื่องจากธนาคารพาณิชย์มักจะทำหน้าที่ซื้อหรือจัดหาให้ลูกค้าทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทประกันภัยในเครือของตนเท่านั้น

จากการจัดตั้งบริษัทนายหน้าประกันภัยดังกล่าวข้างต้นอาจส่งผลให้ประชาชนเข้าใจผิดในบทบาทและหน้าที่ของนายหน้าประกันภัย และอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อถือและภาพพจน์ของธุรกิจประกันภัยขึ้นได้ต่อไปในระยะยาวได้

¹⁷ บรรณเลข ทับเที่ยง และอาทร ติตติรานนท์, หน่วยที่ 14 ตัวแทน นายหน้าประกันภัย และผู้เจรจาตกลงค่าสินไหมทดแทน ในเอกสารการสอนชุดวิชา หลักการประกันภัยของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช สาขาวิทยาการจัดการ, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช, 2543), น. 425.

¹⁸ คมคาย ฐรสรานนท์, “19 ปี กรมการประกันภัย, (24 มีนาคม 2541), น. 156.

3) ความสัมพันธ์ระหว่างนายหน้าประกันกับบริษัทรับประกันภัยที่เป็นไปโดยอิสระ กล่าวคือ การดำเนินการของนายหน้าประกันภัยไม่ได้อยู่ภายใต้บังคับหรืออำนาจของบริษัทผู้รับประกันภัย นายหน้าประกันภัยมีอิสระที่จะเลือกบริษัทรับประกันภัยที่ดีและตรงกับความต้องการของผู้เอาประกันภัยที่สุดให้แก่ผู้เอาประกันภัย โดยไม่ต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตนกับบริษัทรับประกันภัยแต่อย่างใด

1.3 ลักษณะการทำงานของนายหน้าประกันภัย

ลักษณะการทำงานของนายหน้าประกันภัยเป็นการกระทำเพื่อหวังค่าบำเหน็จ ซึ่งได้มาจากการดำเนินการตามหน้าที่ของนายหน้าประกันภัย ได้แก่ หน้าที่ในการชี้ช่องหรือจัดการให้บุคคลเข้าทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัย และนายหน้าประกันภัยยังมีหน้าที่ในการวิเคราะห์ถึงความเสี่ยงของผู้เอาประกันภัยที่เป็นลูกค้าตน โดยนายหน้าประกันภัยนั้นจะต้องประเมินความเป็นไปได้ของความเสี่ยงที่อาจกระทบต่อธุรกิจของผู้เอาประกันภัย และแนะนำวิธีหลีกเลี่ยงความเสี่ยง หรือช่วยลดความเสี่ยงแก่ผู้เอาประกันภัย โดยการช่วยจัดการความเสี่ยงให้แก่ผู้เอาประกันภัย ตั้งแต่การระบุและวิเคราะห์ภัยที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย โดยการหาวิธีการต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ในการจัดการกับความเสี่ยงภัย และคัดเลือกวิธีการที่ดีที่สุดในการจัดการกับความเสี่ยงภัย¹⁹ ซึ่งนายหน้าประกันภัยจะเป็นผู้พิจารณาว่าภัยใดบ้างที่ต้องมีการทำสัญญาประกันภัยและทำสัญญาประกันภัยประเภทใด โดยพิจารณาถึงความต้องการและความจำเป็นของผู้เอาประกันภัย เช่น การประกันทรัพย์สิน การประกันอุบัติเหตุ การประกันสุขภาพ และการประกันชีวิต เป็นต้น และเมื่อทราบถึงประเภทที่จะเอาประกันภัยแล้วนายหน้าประกันภัยยังต้องพิจารณาถึงเงื่อนไขและความสามารถในการชำระเบี้ยประกันภัยของผู้เอาประกันภัยด้วย นอกจากนี้ยังต้องสำรวจบริษัทผู้รับประกันภัยว่า มีบริษัทผู้รับประกันภัยรายใดที่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ผู้เอาประกันภัยได้อย่างเหมาะสม²⁰ และ

นายหน้าประกันภัยยังต้องมีหน้าที่บริการผู้เอาประกันภัยที่เป็นลูกค้าของตนตลอดระยะเวลาสัญญาแต่งตั้งนายหน้าประกันภัย ไปจนกว่าผู้เอาประกันภัยจะบอกเลิกสัญญาแต่งตั้งนายหน้าประกันภัย เช่น การรับชำระเบี้ยประกันภัย การนำส่งกรมธรรม์ประกันภัย การต่ออายุ

¹⁹ “บทบาทของคนกลางประกันภัย”, *อั่งแล้ว เจริญธรรม* ที่ 8, น.133 .

²⁰ Tilleke & GibbinsInternational Ltd, “Insurance”, <http://www.tillekeandgibbins.com/PUBLICATIONS/thailand_legal_basics/insurance.pdf>, 17 June 2009.

กรมธรรม์ประกันภัย ตลอดจนช่วยในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากบริษัทผู้รับประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยอย่างถูกต้องและยุติธรรม ซึ่งการดำเนินการของนายหน้าประกันภัยนี้ต้องเป็นการดำเนินการอย่างเป็นเอกเทศและอิสระ (Professional Broker) กล่าวคือ นายหน้าประกันภัยต้องดำเนินการโดยไม่อยู่ภายใต้การควบคุมหรือบังคับบัญชาจากผู้รับประกันภัย และนายหน้าประกันภัยต้องไม่ดำเนินการแทนผู้รับประกันภัย เว้นแต่จะได้รับมอบหมายจากผู้รับประกันภัยเป็นการเฉพาะเจาะจง²¹

จากลักษณะการทำงานของนายหน้าประกันภัยข้างต้น จะเห็นได้ว่านายหน้าประกันภัยเป็นผู้ที่ให้ความอำนวยความสะดวกแก่ผู้เอาประกันภัยในหลายด้าน อาทิเช่น ทำการเปรียบเทียบข้อเสนอกับบริษัทผู้รับประกันภัยต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความคุ้มครองที่ดีและเบี้ยประกันภัยที่เหมาะสม ทำการคัดสรรบริษัทผู้รับประกันภัยที่ไม่มีปัญหาเรื่องการจ่ายค่าสินไหมทดแทนและมีเครือข่ายให้บริการครอบคลุมทั่วประเทศ เพื่อสามารถให้ความสะดวกแก่ผู้เอาประกันภัย บริการให้คำแนะนำด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงภัย (Risk Management) และยังช่วยให้ผู้เอาประกันภัยได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนที่รวดเร็วและเป็นธรรมอีกด้วย โดยลักษณะงานของนายหน้าประกันภัยนี้ ต้องใช้ทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะในด้านประกันภัย ต้องมีการอบรมฝึกฝนการปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างต่อเนื่องและต้องเป็นการทำงานที่เป็นอิสระไม่ตกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของบริษัทผู้รับประกันภัยรายใดรายหนึ่ง ดังนั้นลักษณะการทำงานของนายหน้าประกันภัยจึงเป็นการทำงานในฐานะผู้ประกอบวิชาชีพ (The Professional) มากกว่าเป็นการทำงานเหมือนนายหน้าทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2. ความสัมพันธ์ของนายหน้าประกันภัยกับคู่สัญญาประกันภัย

โดยหลักทั่วไปนายหน้าประกันภัยถือได้ว่าเป็นตัวแทนของผู้เอาประกันภัยในการดำเนินการในฐานะนายหน้าประกันภัย โดยทำหน้าที่แทนผู้เอาประกันภัยในการเจรจาต่อรองเงื่อนไขความคุ้มครองในกรมธรรม์ประกันภัยกับบริษัทผู้รับประกันภัย แต่ในบางกรณีนายหน้าประกันภัยอาจเป็นตัวแทนของบริษัทผู้รับประกันภัยได้ หากได้รับการแต่งตั้งจากบริษัทผู้รับประกันภัย เช่น การรับเบี้ยประกันภัยแทนผู้รับประกันภัย

²¹ สิทธิโชค ศรีเจริญ, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 7, น.157.

อย่างไรก็ตาม การที่นายหน้าประกันภัยจะเป็นตัวแทนของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยได้ต้องมีหนังสือสัญญาแต่งตั้งนายหน้าประกันภัยจากตัวการก่อน ซึ่งสัญญานั้นจะต้องเป็นการกระทำขึ้นโดยได้รับความยินยอมจากคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย และต้องไม่มีวัตถุประสงค์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งในหนังสือสัญญาแต่งตั้งนายหน้าประกันภัยนั้นจะกำหนดถึงหน้าที่ในการให้บริการของนายหน้าประกันภัยแก่ผู้เอาประกันภัย โดยจะต้องระบุข้อความดังต่อไปนี้ให้ชัดเจน ได้แก่ ชื่อผู้เอาประกันภัย ข้อความที่เกี่ยวกับหน้าที่ที่นายหน้าประกันภัยต้องกระทำ รายละเอียดของงานที่ต้องทำ รายละเอียดเกี่ยวกับค่าตอบแทน รายชื่อและที่มงานของนายหน้าประกันภัย เหตุแห่งการเลิกสัญญา รายละเอียดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมก่อนเลิกสัญญา การชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดจากการเพิกเฉยหรือละเลยในจัดการงานของนายหน้าประกันภัยให้แก่บุคคลภายนอก ข้อยกเว้นความรับผิดซึ่งต้องสมควรแก่เหตุโดยนายหน้าประกันภัยต้องเป็นผู้พิสูจน์ถึงข้อยกเว้นความรับผิดดังกล่าว การจำกัดความรับผิด และข้อสัญญาเกี่ยวกับการชดใช้ค่าเสียหายแก่นายหน้าประกันภัย²² และระบุในเรื่องผลประโยชน์ขัดกันในกรณีที่นายหน้าประกันภัยมีส่วนได้เสียกับบุคคลอื่นที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยได้²³ แต่ในทางปฏิบัติของธุรกิจประกันภัย นายหน้าประกันภัยและผู้เอาประกันภัยมักจะไม่ได้มีการตกลงกันเป็นหนังสือกัน เนื่องจากอาจเป็นการผูกมัดนายหน้าประกันภัยในการปฏิบัติหน้าที่มากเกินไป หรืออาจมีการเปลี่ยนแปลงนายหน้าประกันภัย หากมีนายหน้าประกันภัยรายอื่นที่ทำหน้าที่และยื่นข้อเสนอได้ดีกว่านายหน้าประกันภัยคนก่อน²⁴

นอกจากนี้การเกิดขึ้นของนายหน้าประกันภัยอาจยังมีการเกิดขึ้นได้โดยปริยาย อาจเป็นความสัมพันธ์ที่เคยมีสัญญาแต่งตั้งนายหน้าประกันภัยที่เคยมีการเจรจาหรือตกลงกันมาก่อนแล้ว²⁵

แม้ว่าปัจจุบันประเทศไทยจะได้มีการบัญญัติกฎหมายออกมา เพื่อกำกับดูแลการประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยแล้วก็ตาม แต่กฎหมายเฉพาะเหล่านี้ ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติ

²² Christopher Henley, The law of Insurance Broking, (London: Sweet & Maxwell, 2004), pp. 14-15.

²³ The Unfair Contract Term Act 1997.

²⁴ Christopher Henley, *supra note* 22 p. 13.

²⁵ คดี Biggar v Rock Life Assurance Co, (1902) 1 K.B.516. Citing by Christopher Henley, *supra note* 22, p. 16.

ประกันวินาศภัยฯ และพระราชบัญญัติประกันชีวิตฯ มิได้มีการบัญญัติถึง สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของนายหน้าประกันภัยเอาไว้แต่อย่างใด ดังนั้น จึงต้องนำกฎหมายเรื่องนิติกรรมสัญญา มาบังคับใช้ กล่าวคือ หากผู้เอาประกันภัยได้กำหนดหน้าที่ต่าง ๆ ของนายหน้าประกันภัยไว้ในสัญญาประกันภัยโดยชัดแจ้งแล้ว นายหน้าประกันภัยผู้นั้นจะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนตามที่สัญญาดังกล่าวกำหนดไว้ตามหลักกฎหมายในเรื่องนิติกรรมสัญญา แต่หากผู้เอาประกันภัยไม่ได้กำหนดหน้าที่ของนายหน้าประกันภัยไว้ในสัญญา นายหน้าประกันภัยจะต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 16 ว่าด้วยเรื่องนายหน้าซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไป และยังต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์สากลในเรื่องสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของนายหน้าประกันภัยอีกด้วย ในที่นี้ผู้เขียนจะพิจารณาถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของนายหน้าประกันภัยต่อคู่สัญญาในสัญญาประกันภัยทั้งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และตามมาตรฐานสากล โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ที่นายหน้าประกันภัยมีต่อคู่สัญญาต่าง ๆ ดังนี้

2.1 สิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบของนายหน้าประกันภัยต่อผู้เอาประกันภัย

2.1.1 สิทธิของนายหน้าประกันภัยต่อผู้เอาประกันภัย

(1) สิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้เอาประกันภัย

ผู้เอาประกันภัยต้องเป็นผู้รับผิดชอบในค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการจัดการงานของนายหน้าประกันภัยทั้งหมดจนกว่านายหน้าประกันภัยรายนั้นจะสิ้นสุดหน้าที่ของตน และยังต้องรับผิดชอบในการกระทำที่นายหน้าประกันภัยของตนได้กระทำภายในขอบอำนาจโดยชัดแจ้ง รวมทั้งต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายที่จำเป็นและค่าใช้จ่ายที่อาจไม่จำเป็น แต่มีเหตุเหมาะสมที่ต้องจ่าย เนื่องจากนายหน้าประกันภัยนั้นถือว่าเป็นตัวแทนของผู้เอาประกันภัย อย่างไรก็ตามค่าใช้จ่ายนั้นจะต้องไม่ใช่ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการกระทำนอกขอบอำนาจหน้าที่ของนายหน้าประกันภัยหรือค่าใช้จ่ายที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย²⁶

(2) สิทธิในการเรียกร้องเงินทดรองจ่ายคืน

นายหน้าประกันภัยมีสิทธิเรียกร้องเงินทดรองจ่ายที่นายหน้าประกันภัยได้จ่ายไปแทนผู้เอาประกันภัยคืนได้ แม้ว่าเงินทดรองจ่ายนี้จะมีได้มีการตกลงกันไว้ให้นายหน้าประกันภัยเรียกเงินจำนวนนี้คืนไว้ก็ตาม

²⁶ Christopher Henley, *supra* note 22, p. 82.

2.1.2 หน้าที่ของนายหน้าประกันภัยต่อผู้เอาประกันภัย

นายหน้าประกันภัยมีหน้าที่สำคัญที่ต้องกระทำต่อผู้เอาประกันภัย ดังต่อไปนี้

(1) หน้าที่ในการปฏิบัติตามข้อสัญญาที่กำหนดไว้ในสัญญาแต่งตั้งนายหน้าประกันภัย²⁷

หากผู้เอาประกันภัยได้แต่งตั้งนายหน้าประกันภัยโดยทำเป็นสัญญาแต่งตั้งโดยชัดแจ้งนั้น สัญญาดังกล่าวควรที่จะระบุถึงสิทธิและหน้าที่ของนายหน้าประกันภัยและผู้เอาประกันภัยโดยละเอียดชัดแจ้ง เพราะหากมีการกำหนดถึงสิทธิและหน้าที่ไว้โดยชัดแจ้งแล้ว นายหน้าประกันภัยจะต้องปฏิบัติตามสัญญาแต่งตั้งนั้นอย่างเคร่งครัด โดยที่นายหน้าประกันภัยจะกระทำการนอกเหนือไปจากข้อกำหนดในสัญญามีได้ เว้นแต่จะมีการกำหนดไว้โดยเฉพาะ

แต่อย่างไรก็ตาม โดยส่วนมากในทางธุรกิจผู้เอาประกันภัยมักจะทำให้อำนาจแก่นายหน้าประกันภัยในการใช้ดุลพินิจของตนได้นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในสัญญาดังกล่าว เพื่อผลประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย ดังนั้น หากนายหน้าประกันภัยไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้ตามสัญญาดังกล่าวภายในระยะเวลาที่เหมาะสมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่นั้นได้เลย นายหน้าประกันภัยจะต้องบอกกล่าวให้ผู้เอาประกันภัยทราบทันที เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยได้เข้ามาป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อตนเอง

(2) หน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสัญญาแต่งตั้งนายหน้าประกันภัยโดยปริยาย²⁸

เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างนายหน้าประกันภัยกับผู้เอาประกันภัยไม่ได้มีเพียงแต่ความสัมพันธ์ทางสัญญาเท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์โดยปริยาย ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากการตกลงเห็นชอบร่วมกันในการแต่งตั้งนายหน้าประกันภัยขึ้นมาโดยมิได้ทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งนายหน้าประกันภัยในรูปแบบนี้ยังคงต้องกระทำการเพื่อประโยชน์ของตัวการคือผู้เอาประกันภัย โดยต้องใช้มาตรฐานและทักษะต่าง ๆ เช่นเดียวกับนายหน้าประกันภัยที่แต่งตั้งโดยสัญญา อาทิเช่น การให้คำแนะนำรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกรมธรรม์ประกันภัยและดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้เอาประกันภัยในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน และนอกจากนี้ ยังคงต้องมีหน้าที่ภายหลังสัญญาประกันภัยเหมือนเช่นนายหน้าประกันภัยโดยสัญญาอีกด้วย

²⁷ *Ibid*, p. 16.

²⁸ *Ibid*, pp. 17-18.

แต่นายหน้าประกันภัยโดยปริยายนี้ไม่มีหน้าที่ที่ต้องทำการแทนผู้เอาประกันภัยจนสำเร็จ ดังนั้น นายหน้าประกันภัยจึงสามารถนิ่งเฉยไม่ดำเนินการตามหน้าที่ของตนได้ แต่อาจมีบางกรณีที่ต้องว่าการนิ่งเฉยของนายหน้าประกันภัยเท่ากับเป็นการยอมรับว่าตนจะดำเนินการดังกล่าว กล่าวคือ เป็นการปิดปากนายหน้าประกันภัยที่ทำการนิ่งเฉยไม่กระทำหน้าที่ของตน เช่น ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยต้องการทำประกันภัยสินค้าหรือสิ่งอื่น ๆ ที่ผู้เอาประกันภัยพร้อมที่จะชำระค่าเบี้ยประกันภัยทันที และนายหน้าประกันภัยผู้นั้นเคยทำสัญญาประกันภัยตามความต้องการของผู้เอาประกันภัยมาก่อนหน้านั้น นายหน้าประกันภัยจะต้องดำเนินการทำหน้าที่ของตนเพื่อให้เกิดสัญญาประกันภัยขึ้น²⁹

(3) หน้าที่ในการใช้ทักษะความชำนาญเฉพาะด้านด้วยความระมัดระวัง³⁰

นายหน้าประกันภัยมีหน้าที่กระทำการโดยใช้ทักษะความชำนาญเฉพาะด้านด้วยความระมัดระวัง เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความคุ้มครองตรงตามเงื่อนไขที่ผู้เอาประกันภัยต้องการด้วยความรอบคอบ ซึ่งนายหน้าประกันภัยต้องปฏิบัติหน้าที่โดยใช้ความรู้ความชำนาญโดยมีมาตรฐานเช่นเดียวกับวิญญูชนผู้ประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยทั่วไป

อย่างไรก็ตาม ระดับทักษะความชำนาญและการใช้ความระมัดระวังของผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ขึ้นอยู่กับมาตรฐานของวิชาชีพนั้น ๆ เช่น นายหน้าประกันภัยที่มีได้เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านกรประกันภัยทางทะเลก็จะต้องมีความชำนาญและความระมัดระวังทางด้านกรประกันภัยทางทะเลมากกว่ามาตรฐานที่วิญญูชนพึงจะคาดหมายได้³¹ ดังนั้น มาตรฐานของการใช้ความชำนาญด้วยความระมัดระวังของนายหน้าประกันภัยนั้นจะเป็นไปตามมาตรฐานของวิชาชีพนายหน้าประกันภัยทั่วไป ด้วยเหตุนี้บริษัทนายหน้าประกันภัยไม่ว่าจะมีขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ จึงไม่สามารถอ้างมาตรฐานการใช้ความชำนาญและการเอาใจใส่โดยอ้างถึงขนาดของบริษัทของตนได้ เนื่องจากมาตรฐานความชำนาญของนายหน้าประกันภัยต้องเป็นไปตามมาตรฐานของผู้ประกอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยทั่วไป³²

²⁹ Smith v Lascelles(1788)2 T.R.187. Citing by Christopher Henley, *supra note* 22, p. 18.

³⁰ Robert Merkin, *Colinvaux's Law of Insurance*, (London: Sweet & Maxwell, 1997), p. 325.

³¹ The moonacre (1992)2 Lloyd's Rep.501. Citing by Christopher Henley, *supra note* 22, p. 33.

³² Christopher Henley, *supra note* 22, p. 33.

(4) หน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

นายหน้าประกันภัยมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้เอาประกันภัยด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และต้องไม่ปฏิบัติตนไปในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผลประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย เช่น นายหน้าประกันภัยต้องไม่แนะนำชี้ช่องหรือจัดการให้ผู้เอาประกันภัยทำสัญญากับบริษัทประกันภัยที่ไม่มีความมั่นคงทางด้านการเงินและไม่มีความชำนาญเพียงพอ หรือบริษัทประกันภัยที่ไม่มีกรรมธรรม์ประกันภัยที่มีความคุ้มครองครอบคลุมตรงตามที่อยู่เอาประกันภัย ต้องการ และยังคงไม่ปกปิดเงื่อนไขความคุ้มครองหรือไม่แนะนำให้ผู้เอาประกันภัยทำประกันภัยโดยหวังเพียงค่านายหน้าที่ตนจะได้รับเท่านั้น โดยมีได้คำนึงถึงเงื่อนไขความคุ้มครองของผู้เอาประกันภัย รวมทั้งนายหน้าประกันภัยยังคงไม่ทำการสมคบกับบุคคลที่สามให้ผู้เอาประกันภัยต้องเสียหายอีกด้วย

(5) หน้าที่ในการรักษาความลับและข้อมูลของผู้เอาประกันภัย³³

นายหน้าประกันภัยมีหน้าที่ในการรักษาความลับของผู้เอาประกันภัยของตนไม่ให้ความลับนั้นรั่วไหลไปยังบุคคลที่สาม ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เอาประกันภัยได้ เว้นแต่นายหน้าประกันภัยพบว่าผู้เอาประกันภัยนั้นมาใช้บริการตนเพื่อจุดประสงค์ในการทุจริต เช่น เข้ามาใช้บริการเพื่อให้ช่วยทำสัญญาประกันภัยทรัพย์สินโดยที่ทรัพย์สินที่จะเอาประกันภัยนั้นไม่มีอยู่จริง ซึ่งหากนายหน้าประกันภัยพบถึงเหตุทุจริตดังกล่าวว่านายหน้าประกันภัยควรที่จะยุติการดำเนินการที่ทุจริตนั้น มิฉะนั้น นายหน้าประกันภัยอาจจะต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้เอาประกันภัยทั้งทางแพ่งและทางอาญาด้วย

(6) หน้าที่ในการดำเนินการต่าง ๆ ด้วยตนเอง

นายหน้าประกันภัยต้องปฏิบัติหน้าที่ที่นายหน้าประกันภัยด้วยตนเอง โดยไม่สามารถมอบหมายหน้าที่ของตนให้ผู้อื่นกระทำการแทนได้ เว้นแต่ จะได้รับอนุญาตให้มอบหมายงานดังกล่าวให้บุคคลอื่นทำแทนตนได้ หรือเป็นกรณีปกติทางธุรกิจที่สามารถมอบหมายให้ผู้อื่นทำแทนได้

หากนายหน้าประกันภัยแต่งตั้งให้ผู้อื่นกระทำการแทนตน บุคคลที่กระทำการแทนนายหน้าประกันภัยนั้น ถือว่าเป็นตัวแทนของนายหน้าประกันภัยและเป็นตัวแทนช่วงของผู้เอาประกันภัย ซึ่งการกระทำของตัวแทนช่วงนี้เป็นบทสันนิษฐานโดยเคร่งครัดว่าเป็นการกระทำในนามของนายหน้าประกันภัย ดังนั้น นายหน้าประกันภัยจึงต้องรับผิดชอบในการกระทำของตัวแทนช่วง แต่ผู้เอาประกันภัยนั้นไม่สามารถที่จะฟ้องตัวแทนช่วงที่กระทำผิดหน้าที่ตามปกติได้ ทำได้เพียงแต่

³³ *Ibid*, pp. 43-44.

ฟ้องร้องเอาทนายหน้าประกันภัยที่เป็นตัวแทนของตนโดยตรงเท่านั้น ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของนายหน้าประกันภัยที่ต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการกระทำผิดหน้าที่ของตัวแทนที่ตนแต่งตั้งขึ้นตามหลักกฎหมายตัวการตัวแทนต่อผู้เอาประกันภัย แต่อย่างไรก็ตามผู้รับมอบอำนาจช่วง(ตัวแทนช่วง)นี้ยังอาจต้องรับผิดชอบในการประมาทเลินเล่อของตนร่วมกับนายหน้าประกันภัยด้วย แสดงให้เห็นได้ว่าผู้รับมอบอำนาจช่วงยังคงมีหน้าที่ในการระมัดระวังต่อผู้เอาประกันภัยด้วยเช่นกัน³⁴

(7) หน้าที่ในการแนะนำผู้เอาประกันภัยในการทำประกันภัยที่เหมาะสม

นายหน้าประกันภัยต้องแนะนำสัญญาประกันภัยตรงกับความต้องการของผู้เอาประกันภัย โดยใช้ความสามารถและทักษะความชำนาญเฉพาะด้านของตนประกอบ เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความคุ้มครองอย่างครอบคลุม ดังนั้นนายหน้าประกันภัยจึงต้องกระทำกรทำให้มีประสิทธิภาพเหนือกว่าตัวแทนประกันภัยทั่วไปในการเลือกหาประกันภัยที่เหมาะสมกับผู้เอาประกันภัย เนื่องจากนายหน้าประกันภัยทราบถึงความต้องการของผู้เอาประกันภัยเป็นอย่างดี

(8) หน้าที่ภายหลังทำสัญญาประกันภัย

แม้ว่านายหน้าประกันภัยจะได้ทำหน้าที่ของตนในการชี้ช่องให้ผู้เอาประกันภัยเข้าทำสัญญาประกันภัยจนสัญญาประกันภัยได้เกิดขึ้นแล้ว แต่หน้าที่ของนายหน้าประกันภัยนั้นยังไม่ได้สิ้นสุดไปด้วย นายหน้าประกันภัยยังคงมีหน้าที่บริการผู้เอาประกันภัยที่เป็นลูกค้าของตนจนกว่าสัญญาประกันภัยนั้นจะสิ้นสุดลงด้วย ได้แก่ หน้าที่ในการตรวจสอบกรมธรรม์ประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยได้รับจากผู้รับประกันภัยว่ามีเงื่อนไขข้อกำหนดในกรมธรรม์ประกันภัยตรงกับที่ผู้เอาประกันภัยนั้นต้องการหรือไม่ หน้าที่ในการเตือนผู้เอาประกันภัยต่ออายุกรมธรรม์ประกันภัย หน้าที่ในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เอาประกันภัย เป็นต้น

2.1.3 ความรับผิดชอบของนายหน้าประกันภัยต่อผู้เอาประกันภัย

ความรับผิดชอบของนายหน้าประกันภัยนี้สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้ดังนี้

(1) ความรับผิดชอบทางแพ่ง มีดังนี้

1) ความรับผิดชอบต่อความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดหน้าที่ของนายหน้าประกันภัย

หากนายหน้าประกันภัยทำการผิดหน้าที่ของตน และก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นเนื่องจากการกระทำผิดหน้าที่ของตน นายหน้าประกันภัยผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหม

³⁴ คดี Jones v Crowley Colosso (1996) 2 Lloyd's Rep.619.

ทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยตามกฎหมายละเมิดและกฎหมายตัวการตัวแทน เช่น ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหายเนื่องจากภัยนั้นไม่อยู่ในความคุ้มครองของกรมธรรม์ประกันภัย เพราะเหตุที่นายหน้าประกันภัยละเลยไม่ทำประกันภัยความคุ้มครองภัยนี้ให้แก่ผู้เอาประกันภัย หรือละเลยไม่เลือกซื้อคุ้มครองที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เอาประกันภัย นายหน้าประกันภัยต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย แต่ไม่ต้องถึงกับจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยแทนผู้รับประกันภัย เพียงแต่นายหน้าประกันภัยจะต้องรับผิดชอบตามเหตุที่ตนได้กระทำผิดหน้าที่และความเสียหายที่เกิดแก่ผู้เอาประกันภัยเท่านั้น³⁵ และนายหน้าประกันภัยยังไม่มีสิทธิเรียกร้องผลประโยชน์ใด ๆ ต่อผู้เอาประกันภัยอีกด้วย แต่หากนายหน้าประกันภัยได้กระทำผิดหน้าที่ แต่ไม่มีความเสียหายเกิดขึ้นนายหน้าประกันภัยก็ไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีกระทำการโดยละเมิดตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แต่อย่างใด

นอกจากนี้ นายหน้าประกันภัยยังไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยในกรณีที่ผู้รับประกันภัยไม่จ่ายเงินชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยเนื่องจากผู้เอาประกันภัยกระทำการผิดเงื่อนไขหรือกระทำการโดยไม่สุจริต เช่น การไม่บอกกล่าวข้อความจริงหรือบอกกล่าวข้อความเท็จ³⁶

รวมไปถึงกรณีที่ต้องแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับผู้รับประกันภัยให้ผู้เอาประกันภัยรับทราบ นายหน้าประกันภัยอาจไม่ต้องรับผิดชอบ ในกรณีที่ตนทราบว่าผู้รับประกันภัยไม่สามารถชดใช้ค่าสินไหมให้แก่ผู้เอาประกันภัยได้ หากพิสูจน์ได้ว่าตนไม่มีทางที่จะให้ข้อมูลได้เพียงพอเกี่ยวกับเรื่องที่เป็นกิจการภายในของบริษัทผู้รับประกันภัย เว้นเสียแต่ว่า ข้อมูลนั้นสามารถหามาได้โดยง่ายแต่นายหน้าประกันภัยไม่สามารถหามาได้ หรือไม่สามารถแจ้งถึงความน่าสงสัยในความสามารถดำเนินธุรกิจของผู้รับประกันภัยในส่วนที่อาจทำให้ผู้เอาประกันภัยไม่ทำสัญญาประกันภัยกับผู้รับประกันภัยรายนี้ได้ นายหน้าประกันภัยไม่สามารถปฏิเสธความรับผิดชอบที่ผู้เอาประกันภัยได้รับจากการทำผิดหน้าที่นี้³⁷

2) ความรับผิดชอบในการกระทำการโดยประมาทเลินเล่อหรือกระทำโดยปราศจากอำนาจ

หากนายหน้าประกันภัยกระทำการโดยประมาทเลินเล่อหรือกระทำโดยปราศจากอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจที่ตนเองได้รับมอบหมาย เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นแก่ผู้เอาประกันภัย

³⁵ สติทธิโชค ศรีเจริญ, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 7*, น.164.

³⁶ Christopher Henley, *supra note 22*, p. 37.

³⁷ *Ibid*, p. 36.

นายหน้าประกันภัยต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น ตามมาตรา 812 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์³⁸ แต่หากนายหน้าประกันภัยได้ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้เอาประกันภัยอย่างเคร่งครัดหรือปฏิบัติตามธรรมเนียมปฏิบัติตามปกติแล้ว แม้เกิดความเสียหายขึ้นจากการกระทำนั้น นายหน้าประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เอาประกันภัยแต่อย่างใด

(2) ความรับผิดทางอาญา

หากการกระทำผิดหน้าที่ของนายหน้าประกันภัยเป็นการกระทำที่ร้ายแรงถึงขนาดเป็นความผิดทางอาญา เช่น การยกยอกหรือข้อโกงค่าเบี้ยประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยจ่ายให้แก่นายหน้าประกันภัย เพื่อให้ให้นายหน้าประกันภัยส่งมอบค่าเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันภัย นายหน้าประกันภัยนั้นต้องรับผิดทางอาญาฐานยกยอกทรัพย์หรือข้อโกงและต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายอาญา

(3) ความรับผิดทางปกครอง

มาตรการทางปกครองเป็นการลงโทษลักษณะหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งความผิดส่วนใหญ่จะกำหนดไว้เพื่อประโยชน์หรือคุ้มครองสาธารณะ โดยองค์กรที่มีอำนาจลงโทษจะไม่ใช้ศาล แต่จะเป็นองค์กรที่มีอำนาจกำกับดูแลบุคคลประเภทนั้น โดยจะออกคำสั่งมาอยู่ในรูปของคำสั่งทางปกครอง ซึ่งจะพิจารณาตามความร้ายแรงของการกระทำความผิด ทำให้มีโทษทางปกครองอยู่หลายระดับด้วยกัน³⁹ ได้แก่

1. โทษทางการเงิน โดยจะกระทำอยู่ในรูปของโทษปรับทางปกครอง ซึ่งจะกำหนดโทษปรับในอัตราสูงเพื่อให้ผู้ได้รับโทษเกิดความเกรงกลัว และจะกำหนดโทษตั้งแต่อัตราขั้นต่ำจนถึงสูงสุดเพื่อให้องค์กรที่มีหน้าที่กำกับดูแลสามารถให้ดุลพินิจในการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับความผิดได้

2. โทษการเพิกถอนสิทธิ โทษนี้จะใช้ประกอบกิจการที่มีการกำกับดูแลโดยขออนุญาต หรือจดทะเบียน โดยโทษประเภทนี้จะแบ่งไปตามความรุนแรงของการกระทำความผิด เช่น การคำสั่งจำกัดการประกอบกิจการ การพักใช้ใบอนุญาต หรือการเพิกถอนใบอนุญาต เป็นต้น

³⁸ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 812 “ถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นอย่างใด ๆ เพราะความประมาทเลินเล่อของตัวแทนก็ดี เพราะไม่ทำการเป็นตัวแทนก็ดี หรือเพราะทำการโดยปราศจากอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจก็ดี ท่านว่าตัวแทนจะต้องรับผิดชอบ”

³⁹ อรรถสิทธิ์ กันมล, “ปัญหาการนำโทษทางปกครองมาใช้ควบคู่กับโทษทางอาญา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549) น.14-19.

สำหรับนายหน้าประกันภัยต้องรับผิดชอบในโทษทางปกครองเช่นกัน เช่น หากนายหน้าประกันภัยกระทำผิดในหน้าที่ของตนที่เกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพของนายหน้าประกันภัยต่อผู้เอาประกันภัย นายหน้าประกันภัยต้องรับผิดชอบโดยอาจถูกเพิกถอนใบอนุญาตนายหน้าประกันภัย⁴⁰ แม้นายหน้าประกันภัยจะไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายแพ่งและอาญา แต่นายหน้าประกันภัยนั้นยังคงต้องรับผิดชอบในโทษทางปกครองอยู่

2.2 สิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบของนายหน้าประกันภัยต่อผู้รับประกันภัย

ตามปกตินายหน้าประกันภัยมีหน้าที่กระทำการแทนผู้เอาประกันภัย แต่อาจมีได้บางกรณีที่นายหน้าประกันภัยอาจทำการแทนผู้รับประกันภัยได้ หากผู้รับประกันภัยได้ทำการแต่งตั้งให้นายหน้าประกันภัยเป็นผู้ทำการแทนตน เช่น ทำการแทนผู้รับประกันภัยในการรับชำระเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันภัยแทนบริษัทผู้รับประกันภัย และดำเนินการใด ๆ ที่จำเป็นและสมควร เพื่อให้การกระทำที่มอบหมายสำเร็จลุล่วง

2.2.1 สิทธิของนายหน้าประกันภัยต่อผู้รับประกันภัย

นายหน้าประกันภัยมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนจากการดำเนินการจัดหาประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยจากผู้รับประกันภัย แต่นายหน้าประกันภัยไม่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนที่เป็นผลมาจาก การเสนอขาย การชักจูง หรือการให้บริการอื่นใดอันเกี่ยวกับกรรมธรรมหรือสัญญาประกันภัย รวมถึงการจัดการเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้น จากผู้เอาประกันภัยไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม นอกจากค่านายหน้าที่หักจากค่าเบี้ยประกันภัยที่ได้จากการทำสัญญาประกันภัยเพียงเท่าจำนวนที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น แม้ว่านายหน้าประกันภัยจะได้รับการแต่งตั้งมอบหมายโดยผู้เอาประกันภัย มิใช่โดยผู้รับประกันภัยก็ตาม แต่โดยประเพณีปฏิบัติผู้เอาประกันภัยไม่ต้องจ่ายค่าบำเหน็จให้แก่นายหน้าประกันภัย เพราะผู้รับประกันภัยจะเป็นผู้จ่ายค่าบำเหน็จให้แก่นายหน้าประกันภัยแทน ซึ่งค่าตอบแทนของนายหน้าประกันภัยนั้นมาจากค่าเบี้ยประกันภัยที่นายหน้าประกันภัยได้รับจากผู้เอาประกันภัย ซึ่งนายหน้าประกันภัยหักไว้ก่อนส่งให้ผู้รับประกันภัย

⁴⁰ มาตรา 76 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และ มาตรา 81 แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551.

ดังนั้น นายหน้าประกันภัยจึงไม่มีเหตุที่จะต้องคำนึงถึงค่านายหน้าของตนเองเป็นการตอบแทนในการเลือกผู้รับประกันภัยเฉพาะราย เพราะไม่ว่าจะเลือกผู้รับประกันภัยรายไหนเข้าทำทำสัญญาให้แก่ผู้เอาประกันภัย นายหน้าประกันภัยก็จะได้รับผลตอบแทนที่เหมือนกันในรูปแบบเบี้ยประกันที่เก็บจากผู้เอาประกันภัยเช่นเดิม⁴¹

การจ่ายค่านายหน้าถือเป็นการจ่ายค่าตอบแทนเพื่อแลกกับการใช้แรงงาน ดังนั้นหากนายหน้าประกันภัยไม่สามารถที่จะทำสัญญาประกันภัยตามที่ผู้เอาประกันภัยต้องการได้ นายหน้าประกันภัยรายนั้นก็ไม่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนดังกล่าว แม้ว่านายหน้าประกันภัยผู้นั้นจะได้ใช้ความรู้ความสามารถทักษะต่าง ๆ และใช้เวลาไปเพียงใดก็ตาม เนื่องจากการจ่ายค่าตอบแทนดังกล่าวถือเอาผลสำเร็จของงานเป็นหลัก⁴²

ในประเทศไทยได้มีการกำหนดในเรื่องค่าตอบแทนของนายหน้าประกันภัยไว้ว่า นายหน้าประกันภัยจะได้รับค่าตอบแทนหรือบำเหน็จเท่ากับค่าตอบแทนของตัวแทนประกันภัย โดยที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยได้ออกประกาศ⁴³มาเพื่อกำกับดูแลค่าตอบแทนของนายหน้าประกันภัย ซึ่งค่าตอบแทนของนายหน้าประกันภัยนั้นจะแตกต่างกันไปตามประเภทสัญญาประกันภัยที่นายหน้าประกันภัยได้ทำการชี้ช่องหรือจัดการให้แก่ผู้เอาประกันภัยไม่ว่าจะเป็นสัญญาประกันชีวิตหรือสัญญาประกันภัย

2.2.2 หน้าที่ของนายหน้าประกันภัยต่อผู้รับประกันภัย

หากนายหน้าประกันภัยทำการชักชวนให้ผู้รับประกันภัยทำการรับประกันภัยหรือต่อประกันภัยแก่ผู้เอาประกันภัย นายหน้าประกันภัยนั้นต้องมีหน้าที่เปิดเผยปัญหาหรือคุณลักษณะที่ไม่ปกติ เช่น ฐานะทางการเงินของผู้เอาประกันภัย หรือข้อมูลที่ไม่สามารถคาดเดาได้ของผู้เอาประกันภัยให้ผู้รับประกันภัยได้รับทราบ โดยที่นายหน้าประกันภัยต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของ

⁴¹ Tilleke&GibbinsInternational Ltd, *supra* note 20.

⁴² Christopher Henley, *supra* note 22, p.64.

⁴³ ประกาศคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย เรื่อง อัตราค่าจ้าง หรือค่าบำเหน็จสำหรับตัวแทนประกันวินาศภัยและนายหน้าประกันภัยวินาศภัย พ.ศ. 2551 และประกาศคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย เรื่อง อัตราค่าจ้าง หรือค่าบำเหน็จสำหรับตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันภัยชีวิต พ.ศ. 2551.

ผู้เอาประกันภัยที่เป็นลูกค้ำของตนประกอบด้วย⁴⁴ และหากนายหน้าประกันภัยจะต้องทำการตรวจสอบฐานะของผู้เอาประกันภัย นายหน้าประกันภัยต้องดำเนินการตรวจสอบให้สำเร็จและแจ้งต่อผู้รับประกันภัยโดยต้องใช้ทักษะและความสามารถเทียบเท่ากับวิญญูชนที่ประกอบวิชาชีพ นายหน้าประกันภัย รวมทั้งนายหน้าประกันภัยยังต้องแจ้งข้อมูลทุกอย่างที่นายหน้าประกันภัยได้รับจากผู้เอาประกันภัยให้ผู้รับประกันภัยพิจารณาทั้งหมด โดยไม่มีการเก็บส่วนหนึ่งส่วนใดไว้โดยไม่แจ้งต่อผู้รับประกันภัย อาทิเช่น บันทึกความเสียหาย(Loss Record) เพื่อให้เป็นไปตามกฎของหน้าที่ในการเปิดเผยข้อความจริง (Duty of Discloser) ที่นายหน้ามีหน้าที่ต้องปฏิบัติ⁴⁵

2.2.3 ความรับผิดชอบของนายหน้าประกันภัยต่อผู้รับประกันภัย

แม้ว่านายหน้าประกันภัยจะกระทำการบางอย่างในฐานะตัวแทนของผู้เอาประกันภัยก็ตาม แต่นายหน้าประกันภัยอาจต้องรับผิดชอบต่อผู้รับประกันภัย ไม่ว่าจะเป็นการรับผิดชอบตามที่ระบุไว้เพิ่มเติมในสัญญาหรือตามข้อตกลงต่างหาก หรือจากการกระทำที่กระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือรับผิดชอบตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การกระทำดังกล่าวที่นายหน้าประกันภัยต้องรับผิดชอบต่อผู้รับประกันภัยนี้ต้องเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการที่ผู้เอาประกันภัยได้มอบหมายหรือเป็นการกระทำผิดหน้าที่ของนายหน้าประกันภัยเท่านั้น

นอกจากนี้นายหน้าประกันภัยอาจมีความรับผิดชอบเพิ่มอีกได้หากไม่แสดงตนให้ชัดเจนแจ้งว่าตนกระทำการนั้น ๆ ในฐานะตัวแทนของผู้เอาประกันภัย ซึ่งกรณีนี้มักจะเกิดจากการลงนามในสัญญาต่าง ๆ โดยที่มิได้ระบุว่าตนกระทำการแทนบุคคลอื่น⁴⁶ อาทิเช่น การที่นายหน้าประกันภัยปกปิดว่าตนกระทำการในฐานะนายหน้าประกันภัยในนามของผู้เอาประกันภัย ส่งผลให้ผู้รับประกันภัยเข้าใจว่าสัญญาประกันภัยดังกล่าวเป็นการกระทำในนามของนายหน้าประกันภัยเอง ทำให้นายหน้าประกันภัยนั้นอาจจะต้องรับผิดชอบต่อผู้รับประกันภัยนั้น⁴⁷ แต่อย่างไรก็ตาม หากนายหน้าประกันภัยได้แสดงตนชัดเจนแจ้งว่ากระทำการในนามของผู้เอาประกันภัยถึงแม้จะมีได้ระบุว่า

⁴⁴ คดี Pryke v Gibbs Hartley Cooper Ltd. (1991) 1. Lloyd's Rep 602.

⁴⁵ Christopher Henley, *supra* note 22, p. 130.

⁴⁶ *Ibid*, p.124.

⁴⁷ คดี HO Brandt & Co v HN Morris & Co Ltd (1997) 2 K.B. 784, 793.

ผู้เอาประกันภัยคือใคร นายหน้าประกันภัยรายนั้นก็ไม่ต้องรับผิดชอบกับผู้รับประกันภัยหรือบุคคลภายนอกอื่น ๆ⁴⁸

ส่วนในกรณีที่ผู้รับประกันภัยได้มีหนังสือมอบอำนาจระบุให้นายหน้าประกันภัยทำการแทนหรือในนามตน ถือได้ว่านายหน้าประกันภัยรายนั้นเป็นตัวแทนของผู้รับประกันภัย เช่น การมอบหมายให้รับเบี้ยประกันภัยแทนผู้รับประกันภัย ถือได้ว่านายหน้าประกันภัยรายนั้นเป็นตัวแทนของผู้รับประกันภัยในการรับหรือเก็บค่าเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันภัยแทนผู้รับประกันภัย ซึ่งหากนายหน้าประกันภัยได้ก่อความเสียหายในการกระทำที่ตนได้รับมอบหมายนี้ นายหน้าประกันภัยต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตนแก่ผู้รับประกันภัยที่เป็นผู้มอบอำนาจให้ตนทำการแทน

2.3 การสิ้นสุดการเป็นนายหน้าประกันภัย

การสิ้นสุดการเป็นนายหน้าประกันภัยนั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยต่างสามารถทำการยกเลิกสัญญาการแต่งตั้งนายหน้าประกันภัยเมื่อใดก็ได้ เพราะสัญญาดังกล่าวถือได้ว่าเป็นสัญญาแต่งตั้งตัวแทนประเภทหนึ่ง ดังนั้นเมื่อตัวการ(ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย) ยกเลิกสัญญาดังกล่าวแล้ว การกระทำต่าง ๆ ของนายหน้าประกันภัยในฐานะตัวแทนที่ต้องทำการแทนตัวการนั้นรวมถึงสิทธิ หน้าที่ของนายหน้าประกันภัยจึงสิ้นสุดลง นอกจากนี้หากตัวการถึงแก่ความตายลงสิทธิอำนาจหน้าที่ของนายหน้าประกันภัยก็จะสิ้นสุดลงด้วยเช่นกัน เช่น ในสัญญาประกันชีวิตหากผู้เอาประกันภัยได้ตายลง ก็ไม่มีประโยชน์อันใดที่ผู้รับประกันภัยจะฟ้องเรียกค่าเบี้ยประกันภัยและนายหน้าประกันภัยก็ไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวในค่าเบี้ยประกันภัยนั้นด้วย

⁴⁸ Christopher Henley, *supra* note 22, p.122.